

nete. Agrártörténeti Szemle XIV. 1–55.; Varga László, D. (2004): A halászkok világa. Hagyományos halászat az Ung, a Laborc és a Latorca folyón. Pozsony; Viga Gyula (1996): Hármashatáron. Tanulmányok a Bodroghöz változó népi kultúrájáról. Officina Musei 4. Miskolc; (2008): A bodroghözi kultúra és társadalom változása a 19–20. században. L'Harmattan-PTE Néprajz–Kulturális Antropológia Tanszék, Budapest; (2009): Bodroghözi néprajzi tanulmányok. Officina Musei 19. Herman Ottó Múzeum, Miskolc; Viga Gyula (szerk.) (2000): Kisgéres. Hagyomány és változás egy bodroghözi falu népi kultúrájában. Lokális és regionális monográfiák 1. Lilium Aurum, Dunaszerdahely–Komárom; (2006): Nagytárkány. I. Tanulmányok a község településtörténetéhez és néprajzához. Lokális és regionális monográfiák 5. Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja–Komárom; (2014): Fejezetek Cigánd néprajzából. Cigánd Város Önkormányzata, Cigánd; (2020): Pácin. Fejezetek a község múltjából. Pácin Község Önkormányzata, Pácin; Viga Gyula–Viszóczky Ilona (2015): A bodroghözi borról és a mai borünnepéről. Acta Ethnologica Danubiana – Az Etnológiai Központ Évkönyve 17. 111–131. Komárom–Somorja; (2018): A kiskövesdi paszulykások és a nagykövesdi uborkások. Újabb adatok és szempontok a Felső-Bodroghöz falvainak gazdasági szakosodásához. Acta Ethnologica Danubiana – Az Etnológiai Központ Évkönyve 20. 229–246. Komárom–Somorja.

A királyhelmecci Mailáth József Regionális Múzeum

Királyhelmecc a Tisza, a Bodrog és Latorca folyók által körülvelt Felső- Bodroghöz központja. A környező sík területből kiemelkedő Kis- és Nagy-hegy vulkáni eredetű lejtőin helyezkedik el. A város nevét először egy 1214-ből származó okiratban említik. A Bodroghözi és Ung-vidéki Közművelődési Intézet királyhelmecci székhellyel 2006. január 1-én jött létre, fenntartója Kassa Megye Önkormányzata. Mint multikulturális, költségvetési intézmény, múzeumi, könyvtári és közművelődési feladatokat lát el, 50 községben, a Bodroghözben és az Ung-vidéken egyaránt.

A Kassa Megyei Önkormányzat Kulturális Intézménye, melynek fontos láncszeme a közművelődési részleg; létrehozta és működteti a térségi könyvtárat, valamint a regionális múzeumot is, amely „Bodroghöz nemtője”-ről, V. Mailáth Józsefről kapta nevét. Tekintettel a lakosság összetételére, legfontosabb feladatköre a nemzetiségi kultúra támogatása, fejlesztése, az identitás, a népművészet és a népi hagyományok megőrzése, továbbadása. További célja a kulturális, épített örökség felkutatása, megőrkítése, bemutatása és a határon átívelő kapcsolatok erősítése.

A Mailáth József Regionális Múzeum

A közművelődési intézet sajátos arculatát a műfaji sokszínűség és a közönséggel való folyamatos párbeszéd jelenti. A Mailáth József Regionális Múzeum létrehozásával, felújításával, a Regionális Könyvtár megnyitásával szélesre tárult a kínálat. Az intézmények eltérő arculatuk miatt nem jelentenek versengést egymásnak, sőt, kreatív működtetéssel kiszélesíthető lett a minőségi kultúrára fogékony hazai közönségbázis, ezáltal a bel- és külföldi turisták előtt pedig csodálatos kulturális panoráma nyílt.

Aki a kultúrában dolgozik, mindig egyfajta belső ösztönt érez olyan új közeg után kutatni, ahol valami egészen új dolgot lehet létrehozni. Számunkra ilyen kivételes adottságokkal bíró helyszín a város kicsi ékszerdobozza, a múzeum és annak udvara. A ma már műemlékként nyilvántartott épületet a Tisza-szabályozó Társulat igazgatóságának székhelyeként Mailáth V. József, Zemplén vármegye közérdekét, különösen pedig a közgazdaságot szívében hordozó nemes gróf, a Bodrogi Tiszaszabályozó Társulat közel 40 éven át elnöke, író, publicista és zeneszerző építtette 1895-ben. A térség viharos történelmi és társadalmi fejlődése rányomta bélyegét a város eme ódon gyöngyszemére is. 2006-ig sokféle hasznosítása volt az épületnek, többek között mint járási kereskedelmi vállalat, rendőrőrs, óvoda, motortekercselő részleg, varroda, városi egyetem és könyvtár is működött.

A múzeum létrejöttét követően (2006 júliusától) került sor az épület eredeti formájának visszaállítására, a karbantartási munkálatok elvégzésére.

A Mailáth család emlékszobája

A múzeumi könyvtárszoba

2006 decemberében már átadásra került a mai Mailáth-kiállítóterem, amelyet elsősorban dr. Viga Gyula néprajzkutónak köszönhetünk, aki felhívta figyelmünket az NKA-hoz beadható pályázati lehetőségre. 2007-ben a középső részben megnyitotta kapuit a regionális könyvtár, a galéria, az alagsorban a pincemúzeum, amely 2012-ben a Terra incognita pályázatnak köszönhetően tovább lett bővítve és létrejött a kistérségi borászokat, szőlőfajtákat bemutató Királyi Borpatika. 2008-ban került sor a tetőfödém cseréjére, amelyet a Bodrogi és Ung-vidéki Közművelődési Intézet saját forrásból valósított meg.

2013-ban a közművelődési intézet Cigánd járási székhelyű várossal *Múzeumok párbeszéde* címmel közös pályázatot nyújtott be a Magyarország–Szlovákia határon átnyúló program keretében. A projekthez később csatlakozott Királyhelmec városa is, lévén, hogy a műemlék épület az önkormányzat tulajdonát képezi (30 évre bérli a közművelődési intézet). A projekt eredményeképpen az épület teljes körű felújításon esett át – modern térbeosztással, és innovatív kiállítási technika, valamint

múzeumi tartalmak installálásával. Beépítésre került a tetőtér, ahol múzeumandragógiai és ügyintézési terek szolgálják az oktatást és képzést. A múzeum keleti szárnyában maradtak a Mailáthok, valamint a Felső-Tisza vidéki vízszabályozás kiállítása. A földszinti nagyteremben időközi kiállítások befogadására alkalmas modern, variálható tér lett kialakítva. A nyugati szárnyban, a múzeumi kiskönyvtárban a Bodrogek és Ung-vidék nagyjainak hagyatékából, könyveiből kialakított emlékszobában böngészhetnek a múzeum látogatói. Itt kapott helyett a pályázat keretén belül az intézmény által kiadott, gróf Mailáth Józsefről szóló II. kötet, a *Termékeny közíró* címmel megjelent könyv. A képzőművészet múzsái a két szárnyat összekötő folyosón kialakított galériában kaptak teret. Az alagsorban, illetve a pincerészben található a Királyi Borpatika, a királyhelmeci borászati kistáj állandó kiállítása. A projekt nem kevésbé fontos fejezeteként megvásárlásra került a múzeum melletti udvarrész, amely városi területtel tovább lett bővítve. Az udvar felújításának keretében kisszínpad épült és parkoló lett létrehozva.

A műemléképület felújításának köszönhetően a kiállítási témák modern köntösben és eszközökkel történő bemutatása hozzájárul egy új kulturális tematikai termék létrehozásához a Kassa Megye által működtetett Via Vinaria idegenforgalmi tematikus útvonalon.

Látogatóbarát múzeumunk 2015 decemberétől egyedülálló módon járul hozzá a térségbe érkező vendégek számának növeléséhez, valamint a vendégek tartózkodási idejének meghosszabbításához. Őrzi mindazt a tárgyi és szellemi örökséget, amely valaha fontos volt, és ami nélkül mindannyian szegényebbek lennénk. Korszerű oktató, szórakoztató, élményt nyújtó programokat kínál és fogad be, mint pl. a Múzeumok éjszakája. A Mailáth József Térségi Múzeum küldetése a múzeumi értékű műtárgyak gyűjtésén és rendszerezésén túl, a kulturális hagyaték szerves részeként a Felső-Bodrogek és az Ung-vidék szellemi és tárgyi hagyatékának élményszerű bemutatása, kivételes értékeinek, kultúrájának megismertetése. Nagy szerepe van abban, hogy a társadalom minden rétegéből a kultúra iránt fogékony, a nemzeti kulturális örökségre büszke és azt ápoló múzeumlátogatók váljanak. Fő küldetése: a múzeumi értékű műtárgyak, dokumentumok tudományos gyűjtése, feldolgozása; kiállítások szervezése; Felső-Bodrogek és Ung-vidék értékeinek gyűjtése, bemutatása; a helyi művészek alkotásainak, ill. gyűjtők gyűjteményeinek kiállítása; múzeumpedagógiai foglalkozások szervezése; múzeumi rendezvények lebonyolítása

A kultúra, művészetek világában a jövő egyik kulcsfeladata a fiatal nemzedék megszólítása. Ennek érdekében felvettük a kapcsolatot az alap- és középiskolákkal, művészeti iskolákkal, a TICCE klubbal és COPUS ART-tal, akikkel párbeszédet, együttműködést kezdeményeztünk. Szorosan együttműködünk a hazai és külföldi megyei szintű intézményekkel, múzeumokkal, könyvtárakkal, kultúrintézményekkel, önkormányzatokkal, egyházi és civil szervezetekkel, ami a szakmai kapcsolatok építése mellett lehetőséget nyújt a hazai és nemzetközi tapasztalatok, módszerek, eszközök megosztására, tapasztalatcserére, hálózatépítésre, valamint a hazai együttesek tevékenységeinek bemutatására, széles körű megismertetésére és elismertetésére.

Szeretnénk megmutatni, hogy a kultúra nem elszigetelt világ, hanem szorosan összefonódik olyan területekkel, mint a menedzsment vagy a nemzetközi kapcsolatok, fontos szerepet játszik az önazonosság-keresés terén, hiszen életünk mindennapi, teljesen természetes szükségletévé vált.

Alapvetően bizakodó vagyok a jövőt tekintve. Évről évre egyre több erkölcsi támogatást kapunk mind a megyétől mind a közönségtől. Sikernek könyvelhető el a Regionális Múzeum és Könyvtár egyre nagyobb ismertsége, valamint a rendezvényeink magas színvonala.

Az intézmény 2016-tól megújult energiákkal dolgozik azért, hogy továbbra is inspiráló szakmai közeget, találkozási, együttműködési lehetőségeket biztosítson csoporttagjai és partnerei számára és tovább bővítse eddigi programjait és szolgáltatásait. Terveink közt szerepel egy információs pont létrehozása a múzeumban. A múzeumi tárgyak digitalizálása, valamint az intézmény udvarának környezetbarát kiépítése, s egy Hobbit látványkiállítóterem létesítése, kihasználva a tér adta lehetőségeket.

Tizennégy év telt el a közművelődési intézet megalapítása óta, amely munkatársaival, állami intézmények, valamint civil partnereinek segítségével és elkötelezettségének köszönhetően mára a kultúra terjesztése terén jelentős intézményé vált régióinkban.

Minden kedves múzeumbarátot és érdeklődőt szeretettel várunk!

Zvolenský Gabriella

Kiadványok a szlovákiai Bodrogből és az Ung-vidékről

A Szlovákia délkeleti részén fekvő történeti tájakat, a (Felső-)Bodrogból és az Ung-vidéket nem igazán ismerik a honismeret hazai művelői. Belejátszik ebbe természetesen, hogy az 1920-ban megvont országhatárok idegen impériumok részévé tették azokat. Az Ung-vidék újabb elnevezése az egykori Zemplén és Ung vármegye 16 településének, valamint a központ Nagykapos városának; korábban *Vízen túl*nak mondták a Bodrogból határoló Latorca északi partján fekvő térséget. Trianon a Tisza–Bodrog–Latorca által közrefogott Bodrogból kettéosztotta, a Csehszlovákiához tartozó része 1945-ig még megőrizte adminisztratív egységét a mai Ukrajna kárpátaljai területével. A szlovákiai Bodrogból ma 33 községet és Királyhelmec, valamint Tiszacsernyő városokat foglalja magában. Az előbbi nagy múltú mezőváros, 1920 után a térség központi szerepkörű helysége, az utóbbi a második világháború után emelkedett fel a Csehszlovákia és a Szovjetunió közötti vasúti forgalom átrakóhelyeként. A ma Kassa megyéhez tartozó térségek történetileg és néprajzilag rendkívül gazdag örökséggel rendelkeznek, ám bizonyos, hogy a Budapesttől, még inkább Pozsonytól való távolságuk mind a kutatásukat, mind a turizmusuk kifejlődését nagyban hátráltatja. Bár az elmúlt harminc esztendőben az országhatárok felszámolása megszüntette a térség korábbi zsákszerű elzártságát, de érdemben nem változtatott annak periférikus helyzetén, társadalmi nem kis részének marginalizálódásán. Ezért is gondolom fontosnak e két kiadvány rövid bemutatását, amelyek tájékozódást jelenthetnek az e vidékek iránt érdeklődők számára.

Az egyik kötet *A Felső-Bodrogból és Ung-vidék értéktára* címet viseli, de főként az értékek két nagy területére fókuszál. Szlovák, magyar és angol nyelven mutatja be a két táj természeti értékeit, amelyek persze – a változatos felszín és az általa inkább csak sejtetett sokszínű emberi tevékenység mellett – sok tekintetben informálnak a földrajzi feltételek ember általi megváltoztatásáról is. A természetvédelmi területek sora, tájvédelmi körzetek, a Natura 2000 védett vidékei és madárvédelmi területek festői élménye emlékeztet a folyószabályozás és a vízrendezés előtti világra. A Tisza valamint a Bodrog és eredőfolyói-nak szabályozása a XIX. század második felében lezajlott, ám a Latorcáé az 1950-es évekig